

GH. LAZIN

În cadrul cercetărilor efectuate în perimetrul comunei Lazuri¹, jud. Satu Mare, s-au descoperit un număr de nouă vase lucrate cu mâna și la roată, care ocupă un loc aparte în cadrul ceramicii specifice secolelor III—IV d. H. Lista lor este următoarea :

1. *Ceașcă de formă tronconică, fără toartă* (inv. Muzeul județean Satu Mare : 30407). Dimensiuni : = 13,3 cm, d. g. 23,3 cm. d. f. = 10,4 cm, pl. I/1. Vasul este îngrijit lucrat, bine ars, de culoare gălbuie, cu pete de culoare cărămizie-deschisă. În pasta vasului ca liant, s-a folosit nisip și pietricele. Buza este rotunjită iar la bază era un șir de alveole, pe o porțiune (profil întreg), există urme de ardere secundară, vizibile atât în exterior, cât și în interior.

2. *Ceașcă fără toartă, asemănătoare ca formă cu aceea menționată la nr. 1* (inv. Muzeul județean Satu Mare : 31487). Dimensiuni : î = 6,3 cm ; d. g. = 11,8 cm ; d. f. = 5,8 cm, pl. I/2. Vasul, cu buza aproape dreaptă, ușor teșită spre exterior, are la bază un început de picior, iar pe această parte prezintă urme de alveole, executate în pastă moale cu muchia degetului, Pasta conține nisip și pie-

triclele, arderea nu este uniformă, culoare cenușie negricioasă.

3. *Ceașcă fără toartă, asemănătoare ca formă ca cele de mai sus* (inv. Muzeul județean Satu Mare : 31512). Dimensiuni : î = 7,2 cm. ; d. g. = 12,8 cm ; d. f. = 6,9 cm, pl. I/3. Vasul are o culoare cenușie, având ca degresant nisip cu bobul mare și pietricele ; ca execuție este lucrat destul de rudimentar (pereții nu au înălțimea egală).

4. *Strachină* cu buza ușor invazată (inv. Muzeul județean Satu Mare : 31510). Dimensiuni : î = 5,9 cm ; d. g. = 12,8 cm ; d. f. = 4,5 cm, pl. I/4. Vasul este de culoare neagră, cu nisip și pietricele în pastă, la bază un început de picior abia vizibil.

5. *Strachină*, aproape identică ca formă cu nr. 4, însă de dimensiuni mai mari (inv. Muzeul județean Satu Mare : 31511). Dimensiuni : î = 6,7 cm ; d. g. = 15,1 cm ; d. f. = 6,8 cm, pl I/5. Menționăm că la bază are un început de picior, pe care sunt vizibile urme de alveole. Buza vasului este rotunjită și ușor invazată. În pastă se află nisip și pietricele, culoarea este cenușie cu pete gălbui în exterior.

6. *Ceașcă*, lucrată la roată (inv. Muzeul județean Satu Mare : 30405). Dimensiuni : î = 4,5 cm ; d. g. = 13,1 cm ; d. f. = 8,5 cm ; pl I/6. Ceașcă de culoare cenușie cu nisip în pastă, are ușor buza invazată, iar la bază un început de picior.

7. *Ceașcă*, lucrată la roată (inv. Muzeul județean Satu Mare : 31514). Dimensiuni : î = 4,5 cm ; d. g. = 10,9 cm ; d. f. = 6,4 cm, pl. I/7. Vasul este de culoare cenușie, buza rotunjită, la bază o linie incizată, în pastă conține nisip ; ușor deformată.

¹ Pentru descoperirile arheologice efectuate în hotarul localității Lazuri, în două puncte distincte, respectiv „Râțul lui Bela” și „Lubitog”, Gh. Lazin, *Mărturii arheologice din județul Satu Mare*, Satu Mare, 1980, p. 13—15 ; p. 67, fig. 37 ; pag. 68, fig. 38 ; pag. 69, fig. 39 ; pag. 76, fig. 46 ; p. 77, fig. 47 ; p. 78, fig. 48 ; Idem, *St Com Satu Mare, IV*, 1980, p. 136, nr. 6 ; Idem, *StCom Satu Mare, V—VI*, 1981—1982, p. 74—78, 137—141 ; idem, *SympThrac*, 7, 1989, p. 312—314 ; idem, *SympThrac* 8, 1990, p. 64, nr. 14 ; p. 81, nr. 19.

8. *Ceașcă*, lucrată la roată, asemănătoare cu nr. 7 (inv. Muzeul județean Satu Mare : 30515). Dimensiuni : $i = 4,9$ (cea păstrată) ; d. g. = 11,1 cm ; d. f. = 5,5 cm, pl. I/8. Culoarea este negricioasă, cu o pată în exterior, în partea superioară de culoare cărămizie-deschisă. Pasta conține nisip și pietricele, vasul este deformat.

9. *Strachină*, lucrată la roată (inv. Muzeul județean Satu Mare ; 31519). Dimensiuni : $i = 8,1$ cm ; d. g. 15,3 cm ; d. f. = 6,8 cm, pl. I/9. Vasul se încadrează în cadrul ceramicii de aspect zgrunțuros (de tip provincial roman), are o culoare cenușie, iar în afară de nisip conține în pastă pietricele care dau pereților un aspect zgrunțuros. Buza este rotunjită și ușor învazată, sub buză se află o incizie circulară mai degrabă o nervură), iar la bază alveole (10 la număr, dintre care — partea originală mai păstrează 5 asemenea ornamente).

În cadrul materialului ceramic, prezentat mai sus, au fost incluse mai multe tipuri de vase pe considerentul că ele au fost descoperite în cadrul hotarului localității Lazuri, zona denumită „Râtul lui Bela“, unde au fost dezvelite un număr de 13 cuptoare pentru ars vase, mare parte dintre ele distruse de lucrările agricole și de hidroameliorații. Complexul de aici se înscrie cronologic în sec. III—IV d. H.², iar ca etnic aparține comunităților de daci liberi.

Astfel, piesele descrise la numerele 1—5 sunt modelate la mână și ca tipuri de vase aparțin ceștilor (nr. 1—3) și străchinilor (nr. 4—5). La numerele 5—9, sunt incluse vasele modelate la roată (6—8, reprezentând cești, iar ultima formă de recipient este o strachină. Revenind la piesele 1—3, fiind vorba de cești lucrate cu mâna, cu alveole la bază (exemplarul nr. 1 și 2) și o ceașcă ce are la bază un început de picior menționăm că asupra acestor două tipuri de cești s-au oprit mai mulți cercetători.

Astfel K. Horedt³, analizând materialele rezultate dintr-o serie de așezări și descoperiri din sud-estul Transilvaniei

² Cu excepția mențiunilor de la nota 1, materialele arheologice sunt inedite (col. Muzeul județean Satu Mare).

³ K. Horedt, *Siebenbürgen in spätrömischer Zeit*, Bukarest, 1982, p. 76 și urm.

pentru perioada daco-romană, târzie, definește aspectul cultural reprezentat de aceste vestigii cu termenul „cultura Sfântu Gheorghe“, considerând că această cultură se caracterizează prin interferența a patru componente culturale : dacică locală (mai slab romanizată), romană, carpică și elemente cerneahoviene ; ca purtătoare a „culturii Sfântu Gheorghe“, din punct de vedere etnic, era admisă în primul rând populația dacică din zonă. Printre elementele materiale specifice acestei culturi, era definită prin altele (oalele cu butoni și decor alveolar, piepteni de os cu un singur rând de dinți, vasele mari de provizii, ceramica realizată cu decor prin lustruire, etc.) și ceașca dacică fără toartă ornamentată cu alveole în jurul bazei⁴. În aceeași lucrare K. Horedt, menționa⁵, că pe teritoriul fostei Dacii intercarpatice se pot delimita două zone la nivelul secolului al IV d. H., respectiv cea din vest care era mai puternic romanizată (efectul urbanizării) și din est, mai puțin romanizată.

De menționat că ceașca dacică fără toartă se dezvoltă doar în faza a IV a ceramicii, dacice fără să fie cunoscută în Latene⁶. Revenind la piesa menționată, ca descoperită în localitatea Lazuri, Gh. Bichir face cea dintâi tipologie a „ceștilor fără toartă“, cu ocazia analizării ceramicii geto-dacice din Muntenia⁷ în secolele II—IV d. H. Pentru tipul pe care îl prezentăm, acesta se încadrează sub denumirea „căuți tronconice“ — „cești fără toartă“, variantă A/2c⁸. Același cercetător consideră că aceste recipiente erau folosite ca opaie în așezări și drept căuți în necropole, precizând faptul că nu se cunoaște în Latene la geto-daci și nici la carpi, dar accentuează că apare în așezările din sec. IV d. H. din zona de sud-est a Transilvaniei.

Mai recent, C. Opreanu⁹, ocupându-se de ceștile fără toartă, socotește că terme-

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p. 73.

⁶ I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică. Cu specială privire la Transilvania*, București, 1969, p. 153—160, pl. XLVI—XLVII,

⁷ Gh. Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 31—32.

⁸ *Ibidem*, p. 31.

⁹ C. Opreanu, *Elemente ale culturii materiale dacice și daco-romane târzii (sec. III—IV*

nul de „opaiț dacic lucrat cu mâna“, ar fi cel mai optim. Cea de-a doua piesă, cu toate că nu are pereți oblici am încadrat-o categoriei ceștilor, spre deosebire de primul exemplar, acest recipient are un început de picior, alveolele fiind realizate prin presare în pasta moale cu muchia degetului (Gh. Bichir, variante A/2b).

Exemplarul nr. 3 se încadrează categoriei ceștilor fără toartă dar cu început de picior la bază, cunoscute și în mediul sarmatic și daco-sarmatic din Ungaria¹⁰. Următoarele două vase, respectiv numerele 4 și 5, au fost încadrate ca tip în categoria străchinilor, au și acestea un început de picior, iar exemplarul al doilea (fig. 5) este prevăzut la bază cu alveole. În categoria ceștilor, dar lucrute la roată se încadrează piesele cu numerele 5—8, Cea de-a noua piesă, de fapt ultima prezentată, o strachină de mărime mijlocie, tipică ceramicii roman-provinciale¹¹, se detașează de restul vaselor prin faptul că este lucrată la roată și în același timp are alveole la bază.

Străchinile, în marea lor majoritate

p. Ch.) in *EphemNap*, III, 1983, p. 237. De menționat că D. Berciu folosește pentru „ceașca dacică“, termenul de „opaiț“, cf. *Buridava dacică*, București, 1981, p. 24—25, 32.

¹⁰ Cf. Gh. Bichir, *Geto-dacii*, p. 31.

¹¹ Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 35—36.

¹² I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică. Cu specială privire la Transilvania*, București, 1960, p. 114—116 ; 178—180.

UNE CATEGORIE À PART DE LA
CERAMIQUE DU IIIe—IVe SIÈCLE ap. CH.
DÉCOUVERTES AU NORD-OUEST DE LA
ROUMANIE

UNE CATEGORIE À PART DE LA CERAMIQUE DU IIIe—IVe SIÈCLE ap. CH. DÉCOUVERTES AU NORD-OUEST DE LA ROUMANIE

Rèsumé

Les recherches archéologiques effectuées pendant plusieurs campagnes dans la périphérie de la localité Lazuri ont conduit à la découverte d'un nombre de neuf vases qui occupent une place à part dans le cadre de la céramique du nord-ouest de la Roumanie, et qui s'inscrivent dans les III—IV siècles ap. Ch., Les pièces se trouvent dans la collection du Musée de Département de Satu Mare, no.

și au originea în Lătène-ul geto-dacic¹², dar multe dintre ele pentru perioada secolelor III—IV d. H., prezintă o certă influență romană, unele tipuri se întâlnesc și în cultura Sântana de Mureș, sub formă evoluată, inclusiv mai târziu (Hunnenzeit), marcând și în acest fel persistența populației autohtone¹³.

Tipurile de vase mai sus prezentate au o datare corespunzătoare în ultima perioadă a secolului III, dar mai ales în secolul IV d. H. Oprindu-se în special asupra formei de vas „opaiț dacic ornamentat cu alveole la bază“, C. Opreanu, face aprecierea că acest tip de recipient nu ar fi depășit ca areal de răspândire granițele fostei Dacii (excepție, Zalău — „Valea Mișii“), concluzionând că acest tip de vas, „apare în mediul geto-dacic al aspectului Militari-Chilia prin evoluția ceramicii geto-dacice lucrute cu mâna, cândva pe parcursul secolului III p. Ch.¹⁴.

La fel ca și în alte părți, aceste forme de vase, nu numai tipul lucrat cu mâna și prevăzut cu alveole la bază „Opaițul“, sunt asociate în cadrul așezării din localitatea Lazuri, cu ceramica fină lustruită, ceramică din pastă zgrunțuroasă, chiu-puri¹⁵.

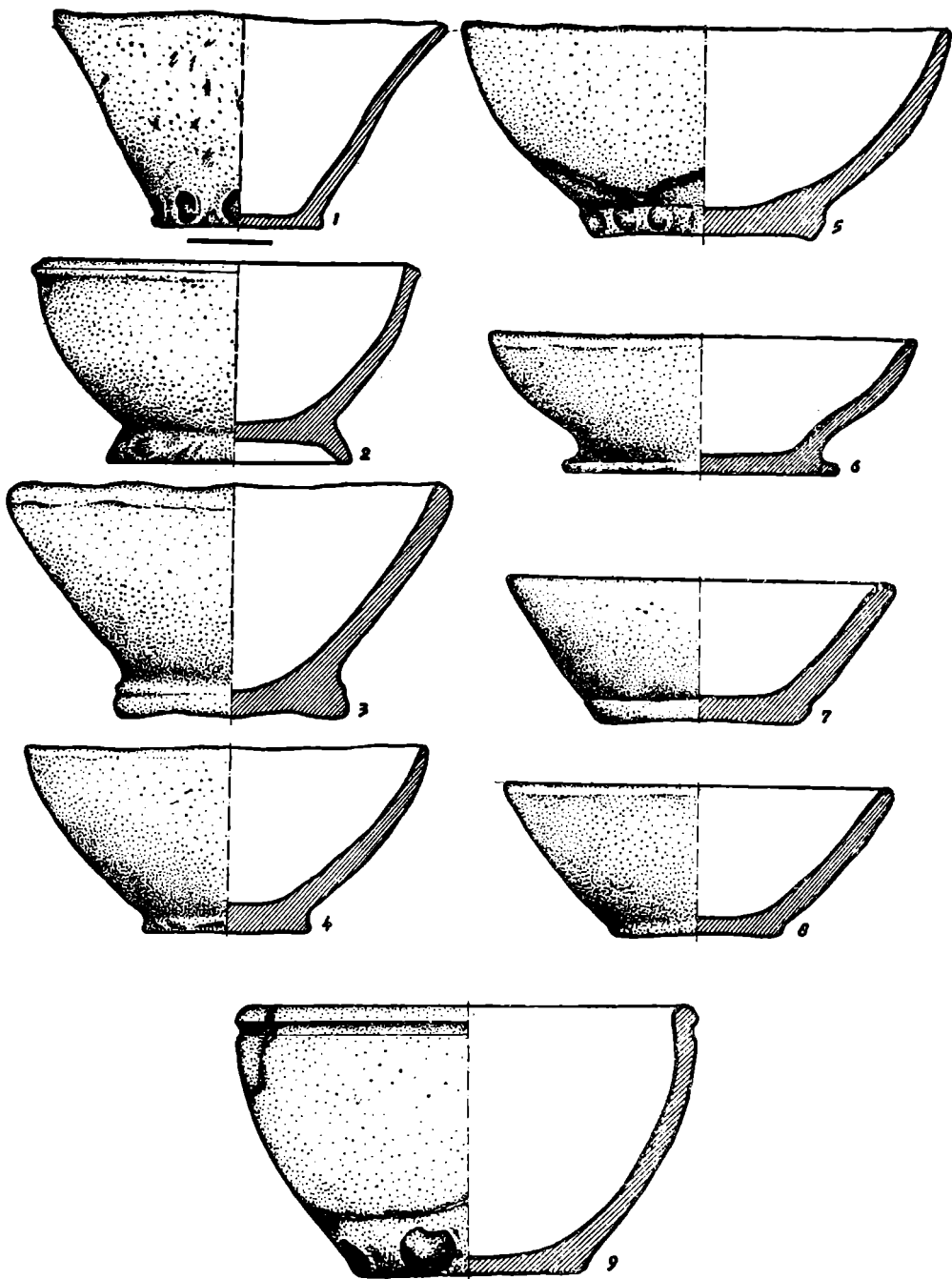
¹³ Gh. Bichir, *op. cit.* p. 36,

¹⁴ C. Opreanu, *art. cit.*, p. 36.

¹⁵ De remarcat că formele de vase prezentate cele 9 la număr, ca tehnică, de lucru sunt asemănătoare ceramicii descoperite la Medieșul Aurit, unde însă n-a fost găsit nici un exemplar cu alveole la bază, vezi, Sever Dumitrașcu — T. Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit*, I, Oradea, 1967, passim

d'inventaire (en ordre de la description) : 30407 ; 31487 ; 31512 ; 31510 ; 31511 ; 30405 ; 31514 ; 31515 ; 31519.

Les vases de 1—5 (voir la liste de illustrations), sont modelés à la main, et ceux de 6—9 sont travaillés à la roue. Quelques uns sont prévus aux alvéoles a base ; ce type de vase apparait au cours du III siècle, ap CH., dépassant les limites de l'ancienne Dacie romaine.

- Fig. 1 — Cească cu alveole la bază.
 Fig. 2 — Cească cu început de picior și alveole.
 Fig. 3 — Cească cu început de picior.
 Fig. 4 — Strachină cu buza ușor invazată.
 Fig. 5 — Strachină cu început de picior și alveole la bază.
 Fig. 6 — Cească lucrată la roată.
 Fig. 7 — Cească lucrată la roată.
 Fig. 8 — Cească lucrată la roată de culoare negricioasă.
 Fig. 9 — Strachină lucrată la roată cu aspect zgrunțuros și alveole la bază.